

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મદન ગોપાલ રુંગાટા

વી.

ઓરિસા સરકારનું સચિવ

(બી. પી. સિન્હા, પી. બી. ગજેન્દ્રગડકર, કે. એન. વાંચુ, એન. રાજગોપાલા
અચંગર અને ટી. એલ. વેંકટરામા ઐવર, જે. જે.)

રિટ-ઉચ્ચ અદાલત-જો તેના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રની બહાર રિટ
જારી કરી શકે છે-ખનિજ છૂટ નિયમો, ૧૯૪૯,૬,૫૭,૫૯,૬૦-ભારતનું
બંધારણ કલમ ૨૨૬.

ઓરિસા રાજ્ય સરકારે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢી હતી,
જેમણે ડિસેમ્બર ૧૯૫૭માં ખાણકામની લીઝ આપવા માટે અરજી કરી હતી,

કારણ કે રાજ્ય સરકારે જાહેર ક્ષેત્રમાં આ વિસ્તારના શોષણની વ્યવસ્થા કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી.અપીલકર્તાએ ખનિજ રાહત નિયમો, ૧૯૪૯ના નિયમોના નિયમ ૫૭ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારને સમીક્ષા માટે અરજી કરી હતી.આ અરજીને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જૂન ૧૯૫૯માં નકારી કાઢવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટમાં બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી.આ અરજીને હાઈકોર્ટ દ્વારા આ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે કલમ ૨૨૬ હેઠળ આ મામલે કાર્યવાહી કરવાનો તેનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે આ કેસમાં અંતિમ આદેશ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જે હાઈકોર્ટના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રની બહાર સ્થિત હતો.અપીલકર્તા સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવા માટે વિશેષ રજા દ્વારા આવ્યા હતા.મુખ્ય પ્રશ્ન કલમ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા વિશે છે.અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે કેન્દ્ર સરકારે માત્ર સમીક્ષા અરજીને ફગાવી દીધી હોવાથી, ખાણકામ લીઝ માટે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢતો અસરકારક આદેશ રાજ્ય સરકારનો હતો અને તેથી ઉચ્ચ અદાલતને કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ મંજૂર કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે.

એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, ઉચ્ચ અદાલત એવું માનવા માટે યોગ્ય હતી કે વર્તમાન કેસમાં કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ બહાર પાડવાનો તેનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે આ કેસમાં અંતિમ આદેશ કેન્દ્ર સરકારનો હતો, જે તે

પ્રદેશોમાં સ્થિત ન હતો કે જેના પર ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર હતો.કેન્દ્ર સરકારનો આ આદેશ અસરકારક રીતે અપીલકર્તાને ખાણકામની લીઝ આપવા માટેની અરજીને નકારી કાઢે છે અને ઓરિસ્સા સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢવાની પુષ્ટિ કરે છે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે કેન્દ્ર સરકાર ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને આધિન પ્રદેશોમાં સ્થિત નથી, કલમ ૨૨૬ હેઠળ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને સ્પષ્ટપણે જવાબદાર નથી.તેથી ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ માટે ઓરિસ્સા સરકાર વિરુદ્ધ કેન્દ્ર સરકારના આદેશ માટે રિટ બહાર પાડવી નકામી રહી હોત, જેમાં ખાણકામની લીઝ આપવા માટે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.

વધુમાં એવું માનવામાં આવે છે કે કેન્દ્ર સરકારના આદેશ સાથે રાજ્ય સરકારના આદેશના વિલિનીકરણના સૈદ્ધાંતિક પ્રશ્ન ઉપરાંત, ખનિજ રાહત નિયમ ૧૯૪૯ના નિયમ ૬૦ની શરતો એ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે પણ આ બાબત નિયમ ૫૯ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ લાવવામાં આવે છે, ત્યારે તે કેન્દ્ર સરકારનો આદેશ છે જે અસરકારક અને અંતિમ હોય છે.તેથી જ્યાં સમીક્ષા અરજી હોય અને કેન્દ્ર સરકાર આવી અરજી પર એક અથવા બીજી રીતે આદેશ પસાર કરે છે ત્યારે તે કેન્દ્ર સરકારનો આદેશ છે જે પ્રવર્તે છે અને તે સંજોગોમાં રાજ્ય સરકારનો આદેશ કેન્દ્ર સરકારના આદેશમાં ભળી જવો જોઈએ.

ચૂંટણી પંચ ભારત વિરુદ્ધ સાકા વેંકટ સુબ્બા રાવ, (૧૯૫૩) એસ. સી. આર. ૧૧૪૪, લેફ્ટનન્ટ કર્નલ ખજુર સિંહ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, (૧૯૬૧) ૨ એસ. સી. આર. ૮૨૮, એ. થંગલ કુંજુ મુસલિયાર વિરુદ્ધ એમ. વેંકિતાચલમ પોટ્ટી (૧૯૫૫) ૨ એસ. સી. આર. ૧૧૯૬ પર આધાર રાખ્યો હતો.

શિવાજી નાથુભાઈ વિ. ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૧૯૬૦) ૨ એસ. સી. આર. ૭૭૫, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ મોહમ્મદ નૂહ, (૧૯૫૮) એસ. સી. આર. ૫૯૫, લાગુ પડતું નથી.

દિવાની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર:સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦૭/૬૧.

૧૯૫૯ના ઓ. જે. સી. નંબર ૧૦૩માં ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના ૨૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૬૦ના ચુકાદા અને આદેશ સામે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા વતી એન. સી. ચેટર્જી અને પી. કે. ચેટર્જી.

સી. કે. ડાફ્ટરી, ભારતના સોલિસિટર-જનરલ, બી. આર. એલ.
આચંગર અને પી. ડી. મેનન, જવાબ માટે.

દરમિયાનગીરી કરનાર માટે બી. એમ. પટનાયક, એસ. એન.
એન્ડલી, રામેશ્વર નાથ અને પી. એલ. વોહરા.

૧૯૬૨, ૧૬ માર્ચ.કોર્ટનો ચુકાદો WANCHUO, J.

આ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે વિશેષ રજા દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ છે.વર્તમાન હેતુઓ માટે જરૂરી સંક્ષિપ્ત હકીકતો આ છે.અપીલકર્તાએ ૧૯૪૯માં ઓરિસ્સા રાજ્ય સરકારને કેઓનઝાર જિલ્લામાં આવેલા ૫૪૦૦ એકરના વિસ્તારમાં મેંગેનીઝ ઓર માટે ખાણકામની લીઝ આપવા માટે અરજી કરી હતી.અપીલકર્તા ઉપરોક્ત વિસ્તારની લીઝ માટે પ્રથમ અરજદાર હતો અને ત્યારબાદ અન્ય વ્યક્તિઓએ મેસર્સ સહિત તે જ વિસ્તારની લીઝ માટે અરજી કરી હતી.ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ (ત્યારબાદ ટાટા તરીકે ઓળખાય છે), વર્તમાન અપીલમાં મધ્યસ્થી છે.ઓરિસ્સા સરકારે ટાટાની તરફેણમાં લીઝ આપવાનો નિર્ણય કર્યો અને જાન્યુઆરી ૧૯૫૬માં ખનિજ રાહત નિયમો, ૧૯૪૯ (ત્યારબાદ નિયમો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ના નિયમ ૩૨ હેઠળ મંજૂરી માટે આ બાબત કેન્દ્ર સરકારને મોકલી હતી, જેમાં

જાણાવવામાં આવ્યું છે કે જો એક જ જમીન અંગે એકથી વધુ અરજીઓ પ્રાપ્ત થાય છે, તો પ્રથમ પ્રાપ્ત અરજીને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે, સિવાય કે રાજ્ય સરકાર કોઈ વિશેષ કારણોસર અને કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી સાથે તેનાથી વિપરીત નિર્ણય કરે. અપીલકર્તાએ રાજ્ય સરકારની ભલામણ સામે કેન્દ્ર સરકારને રજૂઆત કરી હતી. આખરે, ૯ એપ્રિલ, ૧૯૫૭ના રોજ કેન્દ્ર સરકારે ટાટાને ખાણકામની લીઝ આપવાની રાજ્ય સરકારની ભલામણને નકારી કાઢી હતી. તેણે એ પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો કે ટાટાની અરજી પહેલાં પ્રાપ્ત થયેલી અરજીઓને નિયમો અનુસાર ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ પરંતુ ઉમેર્યું હતું કે જો ઓરિસ્સા સરકાર આ વિસ્તારને વિભાગીય ધોરણે કામ કરવા ઈચ્છે છે, તો કેન્દ્ર સરકારને તે હેતુ માટે દરખાસ્ત પર વિચાર કરવામાં કોઈ વાંધો નહીં હોય. ત્યારબાદ રાજ્ય સરકારે ડિસેમ્બર ૧૯૫૭માં અપીલકર્તાની અરજીને આ આધાર પર નકારી કાઢી હતી કે રાજ્ય સરકારે જાહેર ક્ષેત્રમાં આ વિસ્તારના શોષણની વ્યવસ્થા કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી.

આ પછી નિયમોના નિયમ ૫૭ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારને સમીક્ષા માટે અરજી કરવામાં આવી હતી. આ અરજીને કેન્દ્ર સરકારે જૂન ૧૯૫૮માં નકારી કાઢી હતી. ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ જુલાઈ ૧૯૫૮માં હાઈકોર્ટમાં બંધારણની કલમ ૨૬ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. આ અરજીને હાઈકોર્ટ દ્વારા આ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે કલમ ૨૨૬ હેઠળ આ મામલે કાર્યવાહી કરવાનો તેનો કોઈ

અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે આ કેસમાં અંતિમ આદેશ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જે હાઈકોર્ટના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રની બહાર સ્થિત હતો.ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ આ અદાલતમાં અપીલ કરવા માટે પ્રમાણપત્ર માટે હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી હતી, જેને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.પછી તેમણે આ અદાલત પાસેથી વિશેષ રજા માંગી, જે મંજૂર કરવામાં આવી હતી; અને તે કે આ બાબત આપણી સામે કેવી રીતે આવી છે.

અમારી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલો મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે વર્તમાન કેસ જેવા સંજોગોમાં કલમ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા શું છે.અપીલકર્તા વતી દલીલ એ છે કે કેન્દ્ર સરકારે માત્ર સમીક્ષા અરજીને ફગાવી દીધી હોવાથી, ખાણકામ લીઝ માટે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢતો અસરકારક આદેશ રાજ્ય સરકારનો હતો અને તેથી ઉચ્ચ અદાલતને કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ મંજૂર કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે, અને ભારત ચૂંટણી પંચ વિરુદ્ધ સાકા વેંકટ સુબ્બા રાવ^{[૧. [૧૯૫૩] એસ. સી. આર. ૧૧૪૪]} માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંત લાગુ થશે નહીં.આ સંબંધમાં રિલાયન્સને ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ મોહમ્મદ નૂહ^[(૧૯૫૦) એસ. સી. આર. ૫૯૫.] માં આ અદાલતના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવ્યું છે.

સાકા વેંકટ સુબ્બા રાવના કેસ ^{[૧. [૧૯૫૩] એસ. સી. આર. ૧૧૪૪]}થી શરૂ થતાં આ અદાલતના દસ્તાવેજોની શ્રેણી દ્વારા તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું

છે કે કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ મંજૂર કરવાની હાઈકોર્ટની સત્તા પર બે ગણી મર્યાદા છે. આ મર્યાદાઓ સૌપ્રથમ એ છે કે જે પ્રદેશોના સંબંધમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે, એટલે કે, ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી રિટ તેના અધિકારક્ષેત્રને આધિન પ્રદેશોની બહાર ન ચાલી શકે, અને બીજું, જે વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારીને ઉચ્ચ ન્યાયાલયને આવી રિટ જારી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે તે તે પ્રદેશોની અંદર હોવી જોઈએ, જે સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે તેઓ તે પ્રદેશોમાં રહેઠાણ અથવા સ્થાન દ્વારા તેના અધિકારક્ષેત્ર માટે જવાબદાર હોવા જોઈએ. આ કેસમાં લેવામાં આવેલા ડ્રાઈકોણને તાજેતરમાં આ અદાલતે લેફ્ટનન્ટ કર્નલ ખજુર સિંહ વિરુદ્ધ ભારત સંઘના કેસમાં ૩. [૧૯૬૧] ૨ ૮, સી. આર. ૮૨૮] ફરીથી સમર્થન આપ્યું છે. તેથી, પ્રથમ દૃષ્ટિએ, આ કેસમાં અંતિમ આદેશ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જે તે પ્રદેશોમાં સ્થિત નથી કે જેના પર ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર છે, તેથી ઉચ્ચ અદાલતને આમાં રિટ મંજૂર કરવાની કોઈ સત્તા રહેશે નહીં.

અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન વકીલ જોકે મોહંમદના નિર્ણય પર આધાર રાખે છે. નૂહનો કેસ [(૧૯૫૦) એસ. સી. આર. ૫૯૫.] જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ૨૦ એપ્રિલ, ૧૯૪૮ના રોજ પસાર કરાયેલો બરતરફીનો આદેશ, મે ૧૯૪૯માં પસાર કરાયેલી અપીલમાં આદેશમાં ભળી ગયો હતો અને બદલામાં બે આદેશો ૨૨ એપ્રિલ, ૧૯૫૦ના રોજ પુનરાવર્તનમાં પસાર કરાયેલા આદેશમાં ભળી ગયા

હતા, અથવા પુનરાવર્તનમાં આદેશ પસાર થયા પછી જ બરતરફીનો મૂળ આદેશ અંતિમ બન્યો હતો તેવું કહેવું સાચું ન હતું. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે બરતરફીનો આદેશ તેની પોતાની તાકાત પર કાર્યરત હતો અને તેથી ૧૯૪૮માં પસાર કરાયેલા બરતરફીના આદેશ સામે કલમ ૨૨૬ હેઠળ કોઈ રાહત આપી શકાતી નથી કારણ કે કલમ ૨૨૬ અમલમાં પૂર્વલક્ષી ન હતી. એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે જો તે કેસમાં બરતરફીનો આદેશ પુનરાવર્તનના અંતિમ આદેશમાં ભળી ન ગયો હોય, જે બંધારણ અમલમાં આવ્યા પછી એપ્રિલ ૧૯૫૦માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તો રાજ્ય સરકારના આદેશને આ કેસમાં કેન્દ્ર સરકારના આદેશમાં ભળી જવાનું કોઈ કારણ ન હતું, જેથી અપીલકર્તાને કલમ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં તેના ઉપાયથી વંચિત કરી શકાય. અમારો અભિપ્રાય છે કે મોહંમદનો સિદ્ધાંત નૂકનો કેસ^[(૧) (૧૯૫૦) એસ. સી. આર. ૫૯૫.] વર્તમાન કેસના સંજોગોમાં લાગુ થઈ શકતો નથી. ત્યાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ઉચ્ચ અદાલતને બરતરફીના સંદર્ભમાં કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ જારી કરવાની સત્તા હશે, જે ૧૯૪૮ થી અમલમાં હતી, કારણ કે બરતરફીના આદેશ સામેના પુનરાવર્તનને રાજ્ય સરકાર દ્વારા એપ્રિલ ૧૯૫૦ માં બરતરફ કરવામાં આવ્યું હતું. તે સંજોગોમાં જ આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ૧૯૪૮માં થયેલી બરતરફી કલમ હેઠળ અરજીનો વિષય ન હોઈ શકે: ૨૨૬ તેના માટે બંધારણની કલમ તે કલમને પૂર્વલક્ષી અસર આપશે. બરતરફીનો આદેશ તેની પાસેથી અપીલમાં પસાર કરાયેલા આદેશમાં અને પુનરાવર્તનના અંતિમ આદેશમાં ભળી ગયો હોવાની દલીલને આ અદાલતે

ને આધારો પર ફગાવી દીધી હતી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે (પ્રથમ) અદાલતોના હુકમોને લાગુ પડતા વિલિનીકરણનો સિદ્ધાંત વિભાગીય ટ્રિબ્યુનલ્સના આદેશોને લાગુ પડશે નહીં, અને (બીજું) બરતરફીનો મૂળ આદેશ તેની પોતાની તાકાત પર કાર્યરત રહેશે અને અપીલ અથવા પુનરાવર્તનને બરતરફ કરવાના અનુગામી આદેશ દ્વારા વધુ અસરકારકતા પ્રાપ્ત કરશે નહીં, અને તેથી બરતરફીનો આદેશ બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ હુમલો કરવા માટે ખુલ્લો રહેશે નહીં.અમારો અભિપ્રાય છે કે મોહંમદની હકીકતો.નૂહનો કેસ^{[(૧૯૫૮)} એસ, સી. આર. ૫૯૫.] ખાસ પ્રકારનો હતો અને તે કેસમાં તર્ક વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો નથી.

વધુમાં, એ. થંગલ કુંજુ મુસલિયુર વિરુદ્ધ એમ. વેંકિતાચલમ પોટ્ટી^[(૧) (૧૯૫૫) ૨ એસ. સી. આર. ૧૧૯૬] માં, જો કે આ અદાલત એવી બાબત પર વિચારણા કરી રહી હતી કે જેમાં આપણી સામે જે પ્રશ્ન છે તે સીધો મુદ્દો ન હતો, પરંતુ તેને અમુક ઉચ્ચ અદાલતોના કેટલાક નિર્ણયો પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો જે વર્તમાન કેસ જેવા જ કેસો સાથે વ્યવહાર કરતા હતા:(પી. ૧૨૧૩ જુઓ).તે નિર્ણયોમાં આદેશો સંબંધિત ઉચ્ચ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રને આધિન પ્રદેશોની અંદર કેટલાક નીચલા અધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ તે સંબંધિત ઉચ્ચ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રને આધિન પ્રદેશોની બહાર સ્થિત ઉચ્ચ અધિકારીઓ સમક્ષ અપીલમાં લેવામાં આવ્યા

હતા.તે સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલતોએ એવું માન્યું હતું કે નીચલા અધિકારીઓનો આદેશ અધિકારીઓના આદેશમાં ભળી ગયો હતો.આ અદાલતે દેખીતી રીતે તે કેસોમાં ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા લેવામાં આવેલા ડ્રજિકોણને આ આધાર પર મંજૂરી આપી હતી કે પ્રદેશોની અંદર નીચલા અધિકારી સામે રિટ તે કેસોમાં સંબંધિત અરજદારોને કોઈ ફાયદો કરી શકશે નહીં અને અધિકારક્ષેત્રની બહારના ઉચ્ચ અધિકારીના આદેશો માટે તેમને કોઈ રાહત આપી શકશે નહીં.તેથી, બહારના સત્તાવાળાઓ વિરુદ્ધ કોઈ લેખિત આદેશ જારી કરી શકાતો ન હોવાથી, આ અદાલતનો મત હતો કે ઉચ્ચ અદાલતોએ અરજીઓને ફગાવી દેવાનું યોગ્ય હતું, કારણ કે ઉચ્ચ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં આવતી નીચલી સત્તા વિરુદ્ધની કોઈપણ રિટ, ઉચ્ચ સત્તાવાળાઓના આદેશોને ધ્યાનમાં રાખીને, નિર્રથક રહેશે.વર્તમાન કેસમાં સ્થિતિ ઉપર દર્શાવેલ સ્થિતિ જેવી જ છે.ઓરિસ્સા સરકારે ખાણકામની લીઝ આપવા માટે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢી હતી.તે આદેશથી નારાજ અપીલકર્તા નિયમો હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર પાસે સમીક્ષા માટે ગયો હતો અને તે સમીક્ષા અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી જેથી અસરકારક રીતે કેન્દ્ર સરકારે પણ અપીલકર્તાની તેને ખાણકામની લીઝ આપવા માટેની અરજીને નકારી કાઢી હતી.તે વિવાદમાં નથી કે જો કેન્દ્ર સરકાર એટલી જ વિચારશીલ હોત તો તે સમીક્ષાની મંજૂરી આપી શકી હોત અને અપીલકર્તાને ખાણકામની લીઝ આપવા માટે ઓરિસ્સા સરકારને નિર્દેશ આપી શકી હોત.તેથી જ્યારે કેન્દ્ર સરકારે સમીક્ષા અરજીને નકારી કાઢી, ત્યારે તેણે અસરકારક રીતે અપીલકર્તાની

તેને ખાણકામની લીઝ આપવા માટેની અરજીને નકારી કાઢી હતી.કેન્દ્ર સરકારનો આ આદેશ અસરકારક રીતે અપીલકર્તાને ખાણકામની લીઝ આપવા માટેની અરજીને નકારી કાઢે છે અને ઓરિસ્સા સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢવાની પુષ્ટિ કરે છે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે કેન્દ્ર સરકાર ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને આધિન પ્રદેશોમાં સ્થિત નથી, કલમ ૨૨૬ હેઠળ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને સ્પષ્ટપણે જવાબદાર નથી.તેથી ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ માટે સમીક્ષા અરજીને નકારી કાઢવાના કેન્દ્ર સરકારના આદેશ માટે ઓરિસ્સા સરકાર સામે રિટ જારી કરવી નકામી હોત અને તેથી અસરકારક રીતે ખાણકામની લીઝ આપવા માટે અપીલકર્તાની અરજીને નકારી કાઢવી હજુ પણ ટકી રહેશે.નિયમોના નિયમ ૬૦ દ્વારા આ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે "નિયમ ૫૮ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારનો આદેશ અને માત્ર આવા આદેશને આધિન, આ નિયમો હેઠળ રાજ્ય સરકારનો કોઈપણ આદેશ અંતિમ રહેશે".તેથી નિયમ ૬૦ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા પ્રથમ વખત પસાર કરાયેલા આદેશ સામે સમીક્ષા અરજી હોય, ત્યાં સમીક્ષામાં પસાર કરાયેલ કેન્દ્ર સરકારનો આદેશ પ્રભાવી રહેશે અને નિયમો હેઠળ ખાણકામ લીઝ માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતો અંતિમ આદેશ હશે.તેથી, કેન્દ્ર સરકારના આદેશ સાથે રાજ્ય સરકારના આદેશના વિલિનીકરણના સૈદ્ધાંતિક પ્રશ્ન સિવાય, નિયમ ૬૦ની શરતો એ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે પણ આ બાબત નિયમ ૫૮ હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ

લાવવામાં આવે છે, ત્યારે તે કેન્દ્ર સરકારનો આદેશ છે જે અસરકારક અને અંતિમ હોય છે. આ સંજોગોમાં અમારો અભિપ્રાય છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું એવું માનવું યોગ્ય હતું કે વર્તમાન કેસમાં કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ બહાર પાડવાનો તેનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે આ કેસમાં અંતિમ આદેશ કેન્દ્ર સરકારનો હતો જે તે પ્રદેશોમાં સ્થિત ન હતો જેના પર ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો અધિકારક્ષેત્ર છે.

આ સંબંધમાં અમારું ધ્યાન શિવજી નાથુભાઈ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ[(૧) (૧૯૬૦) ૨ એસ. સી. આર. ૭૭૫] તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું. તે કિસ્સામાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિને ખાણકામની લીઝ આપવામાં આવી હતી અને તે ખાણકામની લીઝની મંજૂરી સામે સમીક્ષા અરજી કરવામાં આવી હતી. ખાણકામની લીઝ આપવાનો આદેશ જે વ્યક્તિને લીઝ આપવામાં આવી હતી તેને નોટિસ આપ્યા વિના સમીક્ષા પર અલગ રાખવામાં આવ્યો હતો. તે સંબંધમાં એક પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો કે રાજ્ય સરકારે જે વ્યક્તિને લીઝ આપી હતી તેને કલમ ૨૨૬ હેઠળ અરજી કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે કોઈ રસ હતો કે કેમ. ત્યારબાદ આ અદાલત દ્વારા ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે નિયમો હેઠળ રાજ્ય સરકારનો આદેશ અસરકારક રહેશે કારણ કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી તે અંતિમ ન હોય તેવી કોઈ જરૂર નથી. જો કે તે કેસ અપીલકર્તાને કોઈ મદદ કરતો નથી કારણ કે જ્યાં સમીક્ષા અરજી હોય અને કેન્દ્ર સરકાર આવી સ્થિતિ પર એક રીતે અથવા બીજી રીતે આદેશ પસાર કરે છે, તે કેન્દ્ર સરકારનો

આદેશ છે જે પ્રવર્તે છે અને તે સંજોગોમાં રાજ્ય સરકારનો આદેશ કેન્દ્ર સરકારના આદેશમાં ભળી જવો જોઈએ.તે કેસમાં અવલોકનો કે જેના પર અપીલકર્તા આધાર રાખે છે તે અન્ય સંબંધમાં કરવામાં આવ્યા હતા અને અમારી સમક્ષના પ્રશ્ન પર તેની કોઈ અસર થઈ શકે નહીં, જ્યાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સમીક્ષા પર આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને તે તે આદેશ છે જે નિયમ ૬૦ દ્વારા અંતિમ બનાવવામાં આવ્યો છે અને જે અપીલકર્તાના માર્ગમાં અવરોધ ઊભો કરે છે.તેથી આ અપીલમાં કોઈ બળ નથી અને તેને ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.